

Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Risk Alma Davranışlarında Farklılık Yaratan Değişkenlerin İncelenmesi

Cem Sırrı DİNÇ¹, Özge YAVAŞ TEZ²

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, macera rekreasyonu katılımcılarının risk alma davranışlarında farklılık yaratan değişkenlerin incelenmesidir.

Materyal ve Metot: Çalışmaya hava, kara ve su tabanlı on iki farklı etkinlikten 652 macera sporcusu (158 kadın; \bar{x} =34,59, SS=9,93 yıl; 494 erkek; \bar{x} =34,69, SS=9,41 yıl) katılmıştır. Veriler kişisel bilgi formu ve Alana Özgü Risk Alma Ölçeği (DOSPERT) kullanılarak toplanmıştır. Hipotez testinden önce verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri ile normallik testi incelenmiş ve dağılımın normal olduğu belirlenmiştir. Verilerin normalliği Kolmogorov-Smirnov testi değişkenler arası farklar “t-test, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Tukey ve Games-Howell testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan analizler sonucunda macera rekreasyonu katılımcılarının risk alma düzeyleri arasında cinsiyete bağlı etik, sağlık/güvenlik, rekreasyon alt boyutları ve DOSPERT toplam puanları arasında ($p<0.01$); etkinlik tercihlerine bağlı olarak etik, sağlık/güvenlik, sosyal ve rekreasyon alt boyutları arasında ($p<0.01$); etkinlik deneyimine bağlı olarak sağlık/güvenlik alt boyutunda ($p<0.05$); etkinliğin gerçekleştirilmesinde bağlı olunan kurum ve kuruluş dikkate alındığında ise sosyal alt boyunda ($p<0.05$) anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Macera rekreasyonu katılımcıların risk alma davranışları değerlendirildiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre etik, sağlık-güvenlik ve rekreasyonel alanda daha yüksek seviyede risk aldıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile kayak yapan macera rekreasyonu katılımcılarının en düşük seviyede risk alma davranışı gösterdikleri; en deneyimli macera rekreasyonu katılımcılarının sağlık-güvenlik alanında en düşük seviyede risk alma davranışı gösterdikleri belirlenmiştir. Benzer şekilde kulüp-dernek ve federasyona üye olarak macera rekreasyonu etkinliklerine katılanların sosyal anlamda daha düşük seviyede risk alma davranışı gösterdikleri söylenebilir. Son olarak etkinlik sıklığı ve süresi değişkenine bağlı olarak katılımcıların risk alma davranış düzeylerinde bir değişim olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Macera Rekreasyonu,
Risk Alma,
DOSPERT.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 22.09.2021
Kabul Tarihi: 22.12.2021
Online Yayın Tarihi: 28.12.2021

DOI:10.18826/useeabd.1002314

Examining the Variables That Make a Difference in the Risk-Taking Behaviors of Adventure Recreation Participants

Abstract

Aim: The aim of the study is to examine the variables that make a difference in the risk-taking behaviours of adventure recreation participants.

Methods: A total of 652 (158 women; \bar{x} =34.59, SD=9.93 years; 494 men; \bar{x} =34.69, SD=9.41 years) adventure recreation participants from twelve different air, land and water-based activities participated in the study. Data were collected using a demographic questionnaire and the Domain-Specific Risk-Taking Scale (DOSPERT). Before the hypothesis tests, values of kurtosis and skewness and test of normality of the data were examined and normal distribution was determined by the Kolmogorov-Smirnov, differences between variables were examined with “t-test, single-factor ANOVA” and “Tukey and Games-Howell” test analyses.

Results: As a result of the analyses, significant differences were determined between the risk taking of adventure participants in total scores and the sub-dimensions of ethics, health/safety and recreation according to gender ($p<0.01$); in the sub-dimension of ethics, health/safety, social and recreation according to the activity preferences ($p<0.01$); in the sub-dimension of health/safety according to the experience of the activity ($p<0.05$); in sub-dimension of social according to the institutional and organization that is affiliated in the realization of the activity ($p<0.05$).

Conclusion: When the risk-taking behaviors of the adventure recreation participants were evaluated, it was determined that male participants take a higher level of risk in ethics, health-

Keywords

Adventure Recreation,
Risk Taking,
DOSPERT,

Article Info

Received: 29.09.2021
Accepted: 22.12.2021
Online Published: 28.12.2021

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules “**Criteria for Authorship**” is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection; **2. Author:** Data collection, preparation of the paper according to rules of the journal, final approval of the version to be published paper.

¹Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, scem.dinc@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-6915-4540

²Manisa Celâl Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü ORCID ID: 0000-0002-1948-1620

safety and recreation than female participants. In addition, participants of trekking and backpacking, and skiing takes the lowest level of risk; it was also determined that the most experienced adventure recreation participants showed the lowest level of risk-taking behavior in the field of health-safety. Similarly, it can be said that those who participate in adventure recreation activities as club-association and federation members show a low level of risk-taking behavior in the field of social sense. Finally, it was determined that there was no change in the risk-taking behavior levels of the participants depending on the activity frequency and duration variable.

DOI:10.18826/useeabd.1002314

GİRİŞ

Doğa ve macera sporlarının artan kültürel görünürlüğü TV şovları ve yayınları, özel dergiler, filmler ve internet tabanlı medyanın da önemli etkisiyle tüm dünyada önemli sayıda katılımcıyı kendine çekmiştir (Wheaton, 2013). Uzun yıllardır katılımcılara yüksek derece heyecan yaşatan bu serbest zaman aktivitelerinin ortak özelliği yüksek sakatlık veya ölüm riskini içermesidir. Dolayısıyla bu tür etkinlikler yüksek risk içeren, ekstrem ya da macera etkinlikleri olarak adlandırılır (Guszkowska ve Boldak, 2010). Yüksek risk içeren bu sporlarda katılımcılar yaşamlarını tehlikeye atarak güçlü bir duygu peşinde koşarlar. Çevresel tehlikenin varlığı ile ortaya çıkan, değer verilen şeylerin kaybedilme potansiyeli olarak adlandırılan risk kavramı, macera rekreasyon programlarında etkinliğe yönlendiren temel nedenler arasında görülmekte ve katılım açısından en dikkat çekici durumsal değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Dinç, 2018).

Doğa ve macera sporlarının kayıtlanamayan gezici yapısı, katılım düzeylerini doğru bir şekilde ölçmeyi zorlaştırmasına rağmen (Gomes, Gustavo, Melo ve Pedragosa, 2017), özellikle batı toplumlarında geleneksel hale gelen sporlar arasında (Wheaton 2013; Brymer ve Schweitzer 2017b) anılmaya başlandı. Başlangıçta, ağırlıklı olarak genç, eğitilmiş, yüksek nitelikli işlere ve dolayısıyla yüksek gelir ve sosyal statüye sahip erkekler tarafından uygulanan doğa sporları (Melo ve Gomes, 2017), günümüzde demografik bir değişim göstererek (Brymer ve Schweitzer, 2017a), her yaş ve cinsiyetten, geniş ilgi ve deneyim yelpazesine sahip olan nüfusu kendine çeken karlı bir pazar haline aldı (Wheaton 2016; Brymer ve Schweitzer 2017b; Melo, Van Rheenen ve Gammon, 2020). Katılım tercihlerinin bu şekildeki dönüşümü, doğa ve macera etkinliklerinde risk ve heyecan arayan toplum profilinde de değişimin bir sonucu olarak algılandı. Geleneksel yaklaşımlar, riskli sporlara katılımı olumsuz, sosyal kabul görmeyen patolojik ve sapkın davranış eğilimleriyle bağdaştırmaktadır (Monasterio, 2012). Aslında macera içerisinde yer alan “risk algısı” bireysel özellik taşımaktadır. Dolayısıyla katılımcıların risk alma sebepleri ve risk alma dereceleri de bireysel olabileceği söylenebilir. Dickson ve Dolnicor (2004) riskin bireyden bireye değişkenlik göstereceğini hatta sadece fiziksel risklerin değil aynı zamanda sosyal ve psikolojik risklerin mümkün olduğuna ilişkin açıklama getirmiş ve bir bireyin bazı şartlarda etkinliği risk olarak algılarken bazen ise grupla hareket etmeyi risk olarak algılayabileceğini ifade etmiştir. Araştırmacılar, insanın günlük yaşamının parçası olarak gördükleri risk almayı, maceranın deneyim ve tatmin sürecinde önemli bir role sahip olduğunu açıklayarak riskin yokluğunda macera rekreasyonu programlarına yönelik katılım isteğinde azalma olabileceğini belirtmişlerdir. Mei-Dan ve Carmont (2013), etkinliğe yönelik risk algısını, katılımcıya yönlendirilen izleyici görüşlerinin sonucu olduğunu belirterek katılımcıların ölüm ve sakatlanma dahil tüm risklerin farkında olduklarını ve üstesinden gelinemeyecek düzeyde risk almak yerine, riskleri en aza indirmek amacıyla yoğun eğitim veya pratik yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında bir grup katılımcı, macerayı yüksek risk faktörü olarak görmek yerine riskleri deneyimin bir parçası olarak kabul eder ve durumu heyecan arayışı ve korkunun yarattığı bir tetikte olma hali olarak düşünürler. Bazıları ise kişisel gelişimin bir parçası olarak kabul ederler. Tüm bu açıklamaların yanısıra, macera rekreasyonu programlarında yer alan ve yüksek riskli doğa sporları etkinliklerine karşı insan organizmanın direnç göstermesine rağmen bireylerin neden hala risk alma eğiliminde bulduklarına ilişkin net bir şey bulunamamıştır (Dinç, 2018). Bu durumun nedenlerinden birisi Brymer ve Schweitzer (2017a) tarafından ifade edildiği biçimde, risk ve heyecan arayışı temelli olgusal yaklaşımların kısıtlılığıdır. Çünkü etkinlikler yoluyla sağlanan deneyim ve pozitif sağlık faydaları katılımcılar tarafından geri plana atılmaktadır. Risk duyarlılığı teorisine göre ise risk alma eğilimi insan ve hayvanların içinde bulunduğu durum ve amaçları arasındaki farklılıktan kaynaklanmakta ve bu fark risk alma düzeyinin değişmesine neden olmaktadır (Mishra ve Lalumière, 2010). Psikolojik araştırmalar konuya ilişkin farklı bir yaklaşım getirerek bütün risk alma davranışlarını benlik algısının yükselmesiyle bağdaştırmıştır. Heyecan arayışı üzerine kurgulanan çalışmalar ise kişilik özelliklerinin yansımaları sonucu yüksek düzeyde risk almayı tercih eden ya da bu durumdan hoşnut olanların heyecan arayışına (sensation seeking) daha eğilimli insanlar olduğu hatta arzu ettikleri

uyarılma düzeyine ulaşmak için risk alma davranışlarını da kullandıklarını ileri sürmektedir (Zuckerman, 1990; Dinç, 2018). Zuckerman'a (1990) göre heyecan arayışı, fizyolojik uyarılmayı artırmanın ve uyarılma ihtiyacını karşılamamanın bir yolu olarak risk alma davranışları için bir motivasyon kaynağı olarak görünmektedir. Bu konuya açıklık getirmeye çalışan Ewert ve Sibthorp (2014) macera arayışını "belirsizlik içeren riskli ve heyecan verici tehlikeli girişim" anlamlarında kullanarak bir kültür veya tercih sonucu risk alma davranışını, dünya toplumlarının dokusuna aşılınmış bir fenomen olarak görmüştür. Dolayısıyla doğa, macera veya ekstrem sporlar, katılımcıların risk alma, mücadele, heyecan arayışı, başarıyı hissetme, uzmanlık ve kişisel becerilerin test edilmesine yönelik arzularını karşılamaktadır (Virden, 2006).

Özgürce seçilerek katılımının ruh halini yansıtan, sonuçta içsel tatmin süreçleriyle şekillenen ve sonuçları belirsiz olan (Priest ve Gass, 2017) macera programları, etkinlik hedeflerini, kişilik özellikleri, bireysel beklenti ve tercihleri, yetenekleri, geçmiş deneyimleri sosyal ve fiziksel çevredeki gerçek ya da algılanan tehlikeleri bir araya getirmektedir (Ewert ve Sibthorp, 2014). Dolayısıyla başarılı macera deneyimleri, programa katılan bireylerin niteliklerinin gerçekçi biçimde değerlendirilerek uygun eğlence imkanlarının sunulmasını gerektirmektedir (Ewert ve Hollenhorst, 1995). Bu nitelikler arasında araştırmamız açısından en dikkat çekici olanı ise risk alma istekliliğidir. Konuya yönelik uluslararası deneysel ve betimsel araştırmalar Anglofon ağırlıklı bir literatürü ortaya çıkarmıştır. Yüksek riskli sporlarda deneyimlenen risk almanın yaşamı tehdit eden potansiyel sonuçları göz önüne alındığında, bazı insanları bu etkinlikleri benimsemeye yönlendiren bir takım bireysel farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur (Castanier, Scanff ve Woodman, 2010). Riskli sporlarda kişilik özelliklerinin risk alma davranışı üzerine etkisini inceledikleri çalışmalarında Castanier ve diğ., (2010) yüksek dışadönüklük ve/veya yüksek nevrozizm (dürtüsel, hazcı, güvensiz) ile birlikte düşük vicdanlılık konfigürasyonuna sahip kişilik tiplerinin daha fazla risk alan kişiler olduğunu saptamışlardır. Özyeterlilik ve dürtüsellik gibi bireysel farklılıkların risk alma davranışındaki potansiyel rolünü incelemeyi amaçlayan bir başka çalışmada Llewellyn & Sanchez, (2008), kaya tırmanıcılarının kendilerine meydan okumak için riskleri yönetme yeteneklerinden emin olduklarında hesaplanmış ek riskler alabildiğini, risk alan topluluklar içinde homojenlik olmamasına karşın insanların sadece heyecan arama ihtiyaçları nedeniyle tüm alanlarda risk aldıklarının varsayılmayacağını belirtmişlerdir. Brymer ve Oades, (2009), katılımcıların sahip olduğu önceki deneyimlerinin, daha zorlu etkinlikler yoluyla hayatını riske atmaya yönlendirebileceğini belirtmiştir. Risk alma davranışlarını etkileyebilecek bir diğer değişken de öz yeterlilik olarak açıklayan Llewellyn & Sanchez, (2008), insanların risk almalarının nedenlerinden birinin, durumla başa çıkabileceklerine inanmaları ve öz-yeterlilik duygularına sahip olmaları varsayımında bulunan Bandura (1997)'e atıfta bulunur. Bu durum heyecan arama, ustalık ve başarıyı hissetme gibi ihtiyaçların yüksek riskli sporlara katılımın ana nedenleri olduğunu öne süren çalışmalarla tutarlı görülmektedir (Ewert ve Sibthorp, 2014). Doğal alan macera kazanımlarına yönelik güncel araştırmalar, geleneksel perspektife sahip risk alma ve korku duyma gibi sonuçlara orantısız biçimde odaklanan çalışmaların pozitif psikoloji yaklaşımıyla ortaya çıkan iyi olma hali değişkenini göz ardı ettiğini savunmaktadır (Houge Mackenzie ve Hodge, 2019; Seligman ve Csikszentmihalyi, 2014) Bunun sonucunda ise katılımcılara yönelik daha olumlu, gelişimsel motivasyon ve kazanımların gözden kaçırılmakta olduğu belirtilmiştir. Benzer biçimde Houge Mackenzie ve Hodge, (2019) da macera deneyimleriyle ortaya çıkan olumlu öznel iyi oluş hali sonuçlarının belgelenmiş olmasına rağmen konunun çalışma ve analizlerde eksik bırakılmış olduğuna vurgu yapmıştır.

Şu ana kadar açıklandığı gibi çeşitli derleme ve meta analiz çalışmalarıyla ciddi düzeydeki uluslararası literature karşın (Melo ve diğ., 2020) ulusal literatürümüzde doğa, macera veya ekstrem etkinlik katılımcılarına ilişkin risk alma davranışı üzerine yapılmış deneysel ve betimsel çalışmalar oldukça kısıtlı düzeydedir. Türk literatüründeki bu çalışmalardan bazıları; üniversite öğrencilerinin etkinlik deneyimine bağlı risk algısı ve değerlendirmesi (Dinç, Koca, Demirhan ve Aşçı, 2004; Demirhan, Aşçı, Kangalgil, Saraçbaşı, 2014), doğa sporları ve macera eğitim ve katılımının risk alma ve eleştirel düşünme üzerine etkisi (Dinç ve Saçlı Uzunöz ve Güneş, 2018), macera katılımında baskın beyin alanı, aleksitimi düzeyi ve risk alma davranış ilişkisi (Dinç ve Yavaş Tez, 2019-a), doğa sporlarına yönelik risk algılama düzeyidir (Demirhan, 2005). Mevcut çalışmalarda aleksitimi düzeyi yüksek ve dışa dönük kişilik özelliğine sahip doğa ve macera rekreasyonu katılımcılarının daha fazla risk alma eğiliminde olduğu (Dinç ve Yavaş Tez, 2019-a), erkek üniversite öğrencilerinin kadınlardan daha yüksek risk aldıkları (Dinç ve diğ., 2004; Demirhan ve diğ., 2014), doğa ve macera eğitimlerine katılımın özellikle rekreasyonel risk alma eğilimlerini arttırdığı (Dinç ve diğ., 2004), eleştirel düşünme eğilimlerinde artışa neden olduğu ancak bu farklılığın cinsiyetler arasında fark yaratmadığı (Dinç ve

Saçlı Uzunöz ve Güneş, 2018), macera deneyim programına katılıma bağlı olarak bireylerin katıldıkları doğa sporların etkinlik risklerini daha düşük algılamaya başladığı ve bu durumun riske karşı olumlu eğilim veya duyarsızlaşmayı çağırıştırmakta olduğu sonuçları elde edilmiştir.

İnsanların iş, sosyal ve bireysel yaşam tercihlerinde kişisel karar verme süreçlerinde farklı yaklaşımlar gösterdiği aşikardır. Bu kişisel tercihler farklı araştırma sonuçlarıyla ortaya konulduğu gibi genellikle risk tutumundaki farklılıklar tarafından tanımlanmakta veya açıklanmaktadır (Weber, Blais, Betz, 2002). Risk alma davranışının ölçümünde kullanılan DOSPERT-30 katılımcıların risk tutum derecesi ve algılananlarının değerlendirmelerini sağlar. Etik, finansal sağlık/güvenlik, sosyal ve rekreasyon kararlardaki risk almayı değerlendiren beş alt boyutlu bir ölçektir (Blais ve Weber, 2006). Sağlıkla ilgili risk alma eğilimi de dahil olmak üzere, bir dizi günlük durumdaki risk eğilimleri, risk algıları ve algılanan risk tutumu gibi çoklu risk yapılarının eşzamanlı ve doğrudan ölçtüğü için kullanımı literatürde sıklıkla görülmektedir (Dinç ve Yavaş Tez, 2019-b) Blais ve Weber, 2006). Yaygın macera etkinlikleri katılımcıların risk alma davranışlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik herhangi bir araştırmaya ulaşılammıştır. Bu çerçevede çalışmanın amacı macera rekreasyonu katılımcıların risk alma davranışlarında farklılık yaratan değişkenlerin incelenmesidir.

Demografik Değişkenler ve Hipotezler: Bu bölümde macera rekreasyonu katılımcıların demografik özelliklerine bağlı olarak kurulan hipotezlere ilişkin istatistiksel test seçimleri ve bağımlı-bağımsız değişkenler sunulmuştur.

Tablo 1. Bağımlı-Bağımsız Değişkenler ve Araştırma Hipotezi

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken
Cinsiyet (T-TESTİ)	
Yaş (ANOVA)	
Eğitim Durumu (ANOVA)	Etik (DOSPERT)
Etkinlik Tercihi (ANOVA)	Sağlık-Güvenlik (DOSPERT)
Etkinlik Deneyimi (ANOVA)	Finans (DOSPERT)
Etkinliğin Gerçekleştirilme Sıklığı (ANOVA)	Sosyal (DOSPERT)
Etkinliğin Gerçekleştirilme Süresi (ANOVA)	Rekreasyon (DOSPERT)
Etkinliğin Gerçekleştirilmesinde Bağlı Olunan Kurum/Kuruluş (ANOVA)	DOSPERT ÖLÇEK TOPLAM

H0: Doğa ve macera rekreasyonu katılımcıların risk alma davranış düzeyleri arasında demografik özelliklerine ilişkin fark yoktur.

H1: Doğa ve macera rekreasyonu katılımcıların risk alma davranış düzeyleri arasında demografik özelliklerine ilişkin fark olacaktır.

P<.05, H1: Kabul, H0: Red

P>.05, H1: Red, H0: Kabul

MATERYAL ve YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya ilişkin veriler hava, su ve kara olmak üzere farklı kategoriler altında yer alan ve kolayda örnekleme metoduyla seçilen 652 (kadın 158 \bar{X} =34.59 ss=9.93 yaş; erkek 494 \bar{X} =34.69, ss=9.41 yaş) macera rekreasyonu katılımcısından toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada macera rekreasyonu katılımcıların demografik özellikleri kişisel bilgi formunda yer alan sorular ile belirlenirken; risk alma davranış düzeyleri Alana Özgü Risk Alma Ölçeği (DOSPERT) kullanılarak belirlenmiştir.

Alana Özgü Risk Alma Ölçeği (DOSPERT): Weber, Blais, Betz (2002) tarafından geliştirilen, Blais ve Weber (2006) tarafından kısa formu oluşturulan Dinç ve Yavaş Tez (2019-b) tarafından kısa formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı “DOSPERT-30 (A-Domain-Specific Risk-Taking Short Form)” kullanılmıştır. Ölçeğin Türk kültürü için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı araştırmada ölçeğin 25 madde 5 alt boyut (etik, finansal, sağlık/güvenlik, rekreasyon, sosyal) olarak geçerliği ispatlanmıştır. Ölçek 7’li likert olup derecelendirmesi (1) Kesinlikle Hayır, (2) Muhtemelen Hayır, (3) Kısmen Hayır, (4) Kararsız, (5) Kısmen Evet, (6) Muhtemelen Evet, (7) Kesinlikle Evet şeklindedir. Ölçek, her bir alt boyut ya da tamamına ilişkin toplam puana göre çalışır ve ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek risk alma eğilimini ifade eder. Ayrıca ölçek alt boyutları (tek bir alt boyut, iki alt boyut vb.) birbirinden bağımsız olarak çalışmalarda kullanıma uygunluğu ölçeğin Türk kültürü için yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında test edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizler, SPSS 24 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiki yöntem olarak; betimsel istatistikler (frekans, aritmetik ortalama, standart sapma); tek yönlü

varyans analizi (ANOVA) ve Post-hoc testleri kullanılmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına Skewness ve Kurtosis (+2 ile -2) değerleri incelenerek karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2011). Ölçeklerin güvenilirliklerini belirlemek için de Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan macera rekreasyonu katılımcılarına ilişkin demografik özelliklere, veri toplama aracından aldıkları puanların dağılımına ve istatistik test sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Demografik Özellikleri

	F	%
CİNSİYET		
Kadın	158	24.2
Erkek	494	75.8
EĞİTİM DURUMU		
Ortaöğretim	62	9.5
Lisans	453	69.5
Lisansüstü	137	21.0
YAŞ		
25 yaş ve/veya altı	182	27.8
26-35 yaş arası	171	26.1
36-45 yaş arası	143	22.1
45 yaş ve/veya üzeri	156	24.0
TERCİH EDİLEN DOĞA VE MACERA ETKİNLİĞİ		
Doğa yürüyüşü ve kampçılığı	107	16.4
Dağcılık	85	13.0
Spor tırmanış	25	3.8
Kite sörf	33	5.1
Rüzgâr sörfü	33	5.1
Yamaç paraşütü	64	9.8
Yelken kanat	53	8.1
Serbest paraşüt	39	6.0
Kayak (herhangi bir içeriği)	32	4.9
Rafting. Kano	95	14.6
Aletli ve derin dalış	46	7.1
Dağ bisikleti	40	6.1
ETKİNLİK DENEYİMİ		
5 ve/veya daha az yıl	270	41.4
6 ve 15 yıl arası	286	43.9
16 ve 25 yıl arası	51	7.8
26 ve/veya daha fazla yıl	45	6.9
ETKİNLİĞİ GERÇEKLEŞTİRME SIKLIĞI		
Yılda 100 gün ve üzeri (aşırı sık)	112	17.2
Yılda 80-99 gün arası (çok sık)	54	8.2
Yılda 60-79 gün arası (sık sık)	76	11.7
Yılda 40-59 gün arası (sık)	140	21.5
Yılda 20-39 gün arası (bazen)	116	17.8
Yılda 19 gün ve aşağısı (nadiren)	154	23.6
ETKİNLİĞİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE BAĞLI OLUNAN KURUM VE KURULUŞ		
Bireysel	242	37.1
Kulüp/dernek	299	45.9
Üniversite topluluğu	75	11.5
Üniversite seçmeli/zorunlu ders	16	2.5
İlgili spor federasyonu sporcusu	20	3.0
TERCİH EDİLEN ETKİNLİĞİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ		
Günübirlik	240	36.8
Günaşırı (birkaç gün)	242	37.1
Haftalık	101	15.5
Ekspedisyon (haftadan daha uzun)	69	10.6

TOPLAM

652

100

Tablo 3. Ölçek puanlarının dağılımı

	Madde sayısı	\bar{x}	SS	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Mak.
Etik (DOSPERT)	3	1,98	1,047	1,295	1,648	1.00	7.00
Sağlık-Güvenlik (DOSPERT)	5	3,16	1,297	0,710	0,094	1.00	7.00
Finans (DOSPERT)	5	2,31	1,130	1,221	1,793	1.00	7.00
Sosyal (DOSPERT)	6	4,68	1,078	-0,363	-0,031	1.00	7.00
Rekreasyon (DOSPERT)	6	4,78	1,471	-0,347	-0,722	1.00	7.00
DOSPERT ÖLÇEK	25	3,60	0,868	0,045	-0,138	1.00	7.00

Araştırma kapsamındaki macera rekreasyonu katılımcıların ‘Alana Özgü Risk Alma Ölçeği (DOSPERT)’nin ‘Etik’ alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 1.98 ve standart sapması 1.04’tür. ‘Sağlık-Güvenlik’ alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması ise 3.16 ve standart sapması 1.29’dur. ‘Finans’ alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması ise 2.31 ve standart sapması 1.13’dür. ‘Sosyal’ alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması ise 4.68 ve standart sapması 1.07’dir. ‘Rekreasyon’ alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması ise 4.78 ve standart sapması 1.47’dir. Diğer yandan macera rekreasyonu katılımcılarının Alana Özgü Risk Alma Ölçeği (DOSPERT)’den aldıkları puanların ortalaması ise 3.60 ve standart sapması 0.86’dır. Ölçeklerden alınan puanların çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeğin (DOSPERT) sağlık/güvenlik, finans, etik alt boyutlarında ve ölçek toplamında Cronbach Alfa (α) değerleri “Etik=0.78; finans=0.78; sağlık/güvenlik=0.76; rekreasyon=0.78; sosyal=0.75; ölçek toplam= 0.86) olarak belirlenmiştir.

Araştırmadaki Farklılıklara İlişkin Hipotez Testi Sonuçları

Bu bölümde 652 macera rekreasyonu katılımcısından elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerine bağlı olarak kurulan hipotezlere ilişkin analiz sonuçları tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4. Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Risk Alma Davranış Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (T-Testi Sonuçları)

	cinsiyet	N	Ortalama \bar{x}	SS(σ)	T	p
Etik	kadın	158	4.84	2.20	-5.14	0.00**
	erkek	494	6.28	3.31		
Sağlık/Güvenlik	kadın	158	13.18	5.12	-5.98	0.00**
	erkek	494	16.63	6.65		
Finans	kadın	158	11.32	5.95	-0.59	0.55
	erkek	494	11.63	5.55		
Sosyal	kadın	158	27.37	6.22	-1.53	0.12
	erkek	494	28.28	6.53		
Rekreasyon	kadın	158	26.79	9.23	-3.11	0.00**
	erkek	494	29.29	8.61		
DOSPERT	kadın	158	83.50	19.74	-4.40	0.00**
TOPLAM	erkek	494	92.11	21.89		

Tablo 4’de risk alma ölçeğine ait “etik”, “sağlık/güvenlik”, “rekreasyon” alt boyutları ve “DOSPERT toplam” puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları incelendiğinde cinsiyet açısından kadın ve erkek arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t = -5.14$ (E); -5.98 (S/G); -3.11 (R); -4.40 (DT) $p < .01$). Buna göre erkeklerin kadınlara göre ölçek toplam ve alt boyut puan ortalamalarının daha fazla olduğu ve bu durumun erkeklerin kadınlara göre daha fazla risk alma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Risk Alma Davranış Puanlarının Yaş Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (ANOVA Sonuçları)

	YAŞ ARALIĞI	N	Ortalama \bar{x}	SS(σ)	F	P	Gruplar Arası Farklar
Etik	25 ve/veya altı ^a	186	5.96	2.81	0.04	0.98	-----
	26 ve 35 yaş arası ^b	166	5.87	3.21			

	36 ve 45 yaş arası ^c	145	5.90	3.11			
	45 ve/veya üzeri ^d	155	5.99	3.47			
Sağlık/Güvenlik	25 ve/veya altı ^a	186	16.65	6.52			
	26 ve 35 yaş arası ^b	166	14.99	6.10	2.47	0.06	-----
	36 ve 45 yaş arası ^c	145	15.23	6.40			
	45 ve/veya üzeri ^d	155	16.17	6.80			
Finans	25 ve/veya altı ^a	186	11.73	5.60			
	26 ve 35 yaş arası ^b	166	11.48	5.43	0.13	0.94	-----
	36 ve 45 yaş arası ^c	145	11.35	5.44			
	45 ve/veya üzeri ^d	155	11.61	6.14			
Sosyal	25 ve/veya altı ^a	186	28.05	6.49			
	26 ve 35 yaş arası ^b	166	27.70	5.91	0.28	0.83	-----
	36 ve 45 yaş arası ^c	145	28.19	6.94			
	45 ve/veya üzeri ^d	155	28.34	6.59			
Rekreasyon	25 ve/veya altı ^a	186	29.62	8.37			
	26 ve 35 yaş arası ^b	166	27.72	9.26	1.48	0.21	-----
	36 ve 45 yaş arası ^c	145	28.97	8.30			
	45 ve/veya üzeri ^d	155	28.32	9.29			
DOSPERT Toplam	25 ve/veya altı ^a	186	92.01	20.63			
	26 ve 35 yaş arası ^b	166	87.77	20.68	1.15	0.32	-----
	36 ve 45 yaş arası ^c	145	89.65	22.10			
	45 ve/veya üzeri ^d	155	90.43	23.50			

Tablo-5’de görülebileceği gibi araştırmada yer alan macera rekreasyonu katılımcılarının yaş değişkenine ilişkin risk alma davranış düzeyleri arasında toplam ve alt boyutlar açısından istatistiksel olarak bir farklılaşma olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda “DOSPERT Toplam” puanları ve “etik, sağlık/güvenlik, finans, sosyal, rekreasyon” alt boyutlarının yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamıştır (F= .04 (E); 2.47 (S/G); .13 (F); .28 (S); 1.48 (R); 1.15 (DT), p>.05).

Tablo 6. Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Risk Alma Davranış Puanlarının Eğitim Durumu Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (ANOVA ve Farklılıklara İlişkin Posthoc Analiz Sonuçları)

	EĞİTİM DURUMU	N	Ortalama \bar{x}	SS(σ)	F	P	Gruplar Arası Farklar
Etik	Ortaöğretim ^a	62	6.11	3.81			
	Lisans ^b	453	5.98	3.07	0.49	0.61	-----
	Lisansüstü ^c	137	5.71	3.04			
Sağlık/Güvenlik	Ortaöğretim ^a	62	15.18	6.19			
	Lisans ^b	453	16.27	6.75	4.26	0.01*	b-c
	Lisansüstü ^c	137	14.50	5.44			
Finans	Ortaöğretim ^a	62	10.52	5.19			
	Lisans ^b	453	11.70	5.58	1.19	0.30	-----
	Lisansüstü ^c	137	11.55	6.03			
Sosyal	Ortaöğretim ^a	62	27.10	5.84			
	Lisans ^b	453	28.15	6.41	0.76	0.46	-----
	Lisansüstü ^c	137	28.20	6.91			
Rekreasyon	Ortaöğretim ^a	62	27.60	8.88			
	Lisans ^b	453	29.13	8.70	1.91	0.14	-----
	Lisansüstü ^c	137	27.69	9.14			
DOSPERT Toplam	Ortaöğretim ^a	62	86.50	20.51			
	Lisans ^b	453	91.23	21.79	2.33	0.09	-----
	Lisansüstü ^c	137	87.66	21.69			

Tablo 6’da görülebileceği gibi araştırmada macera rekreasyonu katılımcılarının eğitim durumu değişkenine göre risk alma düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir farklılaşma olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) analizi sonucunda “DOSPERT” ölçeğine ait “sağlık/güvenlik” alt boyutunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur (F=(S/G); 4.26, p<0.05). Bu doğrultuda gruplar arası farklılıkların belirlenmesinde varyansların homojen olmadığı durumlarda seçilebilecek posthoc (Games-Howell/eşit olmayan varyans ve eşit olmayan örneklem) test sonuçları

incelendiğinde DOSPERT ölçeğine ilişkin “sağlık/güvenlik” alt boyutunda lisans (\bar{x} =16.27) ile lisansüstü (\bar{x} =14.50) eğitim düzeyine sahip katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür ($F=4.26$ $p<.05$). Bu durum lisans eğitim düzeyine sahip katılımcıların lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcılardan puan ortalamalarının fazla olması lisans düzeyindeki katılımcıların “sağlık/güvenlik” alt boyutuna ilişkin daha fazla risk alma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Risk Alma Davranış Puanlarının Etkinlik Tercih Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (ANOVA ve Farklılıklara İlişkin Posthoc Analiz Sonuçları)

	ETKİNLİKLER	N	Ortalama \bar{x}	SS(σ)	F	P	Gruplar Arası Farklar
Etik	Doğa yürüyüşü ve kampçılığı ^a	107	4.95	2.575	2.19	0.01*	
	Dağcılık ^b	85	6.31	3.226			
	Spor tırmanış ^c	25	6.52	2.679			
	Kite sörf ^d	33	5.33	2.618			
	Rüzgâr sörfü ^e	33	6.73	3.439			
	Yamaç paraşütü ^f	64	5.94	3.299			
	Yelken kanat ^g	53	6.38	3.077			
	Serbest paraşüt ^h	39	6.44	3.315			
	Kayak (herhangi bir içeriği) ⁱ	32	5.00	3.253			
	Rafting. Kano ^j	95	5.82	3.558			
	Aletli veya derin dalış ^k	46	6.39	2.695			
Dağ bisikleti ^l	40	6.63	3.224				
Sağlık / Güvenlik	Doğa yürüyüşü ve kampçılığı ^a	107	13.73	5.383	2.59	0.00**	a-g a-j
	Dağcılık ^b	85	15.44	6.424			
	Spor tırmanış ^c	25	15.48	4.744			
	Kite sörf ^d	33	15.91	8.044			
	Rüzgâr sörfü ^e	33	17.58	7.770			
	Yamaç paraşütü ^f	64	16.86	6.978			
	Yelken kanat ^g	53	18.08	6.950			
	Serbest paraşüt ^h	39	16.41	7.206			
	Kayak (herhangi bir içeriği) ⁱ	32	16.06	6.350			
	Rafting. Kano ^j	95	16.71	6.606			
	Aletli veya derin dalış ^k	46	14.76	5.494			
Dağ bisikleti ^l	40	14.23	4.688				
Finans	Doğa yürüyüşü ve kampçılığı ^a	107	11.21	5.517	1.78	0.05	-----
	Dağcılık ^b	85	11.39	5.352			
	Spor tırmanış ^c	25	14.52	7.838			
	Kite sörf ^d	33	11.15	6.129			
	Rüzgâr sörfü ^e	33	13.58	6.031			
	Yamaç paraşütü ^f	64	11.22	4.644			
	Yelken kanat ^g	53	11.74	5.223			
	Serbest paraşüt ^h	39	12.36	5.081			
	Kayak (herhangi bir içeriği) ⁱ	32	9.75	4.765			
	Rafting. Kano ^j	95	10.66	5.467			
	Aletli veya derin dalış ^k	46	11.83	5.689			
Dağ bisikleti ^l	40	12.38	7.103				
Sosyal	Doğa yürüyüşü ve kampçılığı ^a	107	25.95	6.449	3.16	0.00**	a-b a-h d-h
	Dağcılık ^b	85	29.27	6.050			
	Spor tırmanış ^c	25	28.48	6.131			
	Kite sörf ^d	33	25.15	7.203			
	Rüzgâr sörfü ^e	33	27.91	5.886			
	Yamaç paraşütü ^f	64	28.70	6.296			
	Yelken kanat ^g	53	29.32	5.584			
	Serbest paraşüt ^h	39	30.97	6.515			
	Kayak (herhangi bir içeriği) ⁱ	32	26.78	7.356			
	Rafting. Kano ^j	95	28.54	6.897			
	Aletli veya derin dalış ^k	46	27.70	5.834			
Dağ bisikleti ^l	40	28.18	5.733				
Rekreasyon	Doğa yürüyüşü ve kampçılığı ^a	107	24.76	9.128	5.14	0.00**	a-b a-e
	Dağcılık ^b	85	29.79	8.540			

	Spor tırmanış ^c	25	30.00	9.188		a-f
	Kite sörf ^d	33	26.73	9.602		a-g
	Rüzgâr sörfü ^e	33	30.42	8.544		a-h
	Yamaç paraşütü ^f	64	29.94	7.226		a-j
	Yelken kanat ^g	53	30.40	6.854		a-l
	Serbest paraşüt ^h	39	32.74	8.006		b-k
	Kayak (herhangi bir içeriği) ⁱ	32	27.22	8.728		f-k
	Rafting. Kano ^j	95	30.23	8.813		g-k
	Aletli veya derin dalış ^k	46	24.50	9.050		h-k
	Dağ bisikleti ^l	40	30.25	8.527		j-k
DOSPERT	Doğa yürüyüşü ve kampçılığı ^a	107	80.61	20.440		
Toplam	Dağcılık ^b	85	92.19	21.692		
	Spor tırmanış ^c	25	95.00	21.953		
	Kite sörf ^d	33	84.27	26.286		a-b
	Rüzgâr sörfü ^e	33	96.21	23.437		a-e
	Yamaç paraşütü ^f	64	92.66	19.455	4.20	0.00**
	Yelken kanat ^g	53	95.91	18.311		a-g
	Serbest paraşüt ^h	39	98.92	20.781		a-h
	Kayak (herhangi bir içeriği) ⁱ	32	84,81	19,350		a-j
	Rafting. Kano ^j	95	91,96	22,109		
	Aletli veya derin dalış ^k	46	85,17	20,478		
	Dağ bisikleti ^l	40	91,65	20,663		

Tablo 7’de görülebileceği gibi araştırmada yer alan macera rekreasyonu katılımcılarının etkinlik tercihi değişkenine göre DOSPERT alt boyutları arasında istatistiksel olarak bir farklılaşma olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda DOSPERT toplam ve alt boyutları ile etkinlik tercihleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (F= (E); 2.19 (S/G); 2.59; (S); 3.16 (R); 5.14 (DT); 4.20 p>.05). Etkinlik tercihlerinin hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak amacıyla posthoc analizlerinden varyansların homojen olduğu durumlarda seçilebilecek “Scheffe testi /karşılaştırılacak grup sayısının çok olduğu durumda, gruplardaki gözlem sayısını dikkate almaz” ve varyansların homojen olmadığı durumlarda seçilebilecek “Games-Howell testi /eşit olmayan varyans ve eşit olmayan örneklem” sonuçlarına bakılmıştır. Buna göre DOSPERT alt boyutları arasında yer alan “etik, sosyal, Rekreasyon, sağlık/güvenlik” alt boyutları açısından farklılıklar incelendiğinde etik boyutu için doğa yürüyüşü ve kampçılığı (\bar{x} =4.95) ile uğraşan macera rekreasyonu katılımcılarının kite sörf (\bar{x} =5.33) ve kayak (herhangi bir içeriği) ile uğraşan katılımcılar hariç bütün macera rekreasyonu etkinliklerine katılan katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Benzer şekilde dağcılık (\bar{x} =6.31) ile uğraşanların kayak (herhangi bir içeriği) (\bar{x} =5.00) ile uğraşanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kayak (herhangi bir içeriği) (\bar{x} =5.00) ile uğraşanlar ile dağ bisikleti (\bar{x} =6.63) ile uğraşanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kayak (herhangi bir içeriği) (\bar{x} =5.00) ile uğraşanların hem yelkenkanat (\bar{x} =6.38) hem de rüzgar sörfü (\bar{x} =6.73) ile uğraşanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sosyal alt boyut incelendiğinde serbest paraşüt (\bar{x} =30.97) ile kite sörf (\bar{x} =25.15) arasında farklılıklar görülürken benzer şekilde doğa yürüyüşü ve kampçılığıyla uğraşanların (\bar{x} =25.95) dağcılık (herhangi bir içeriği) (\bar{x} =29.27) ve serbest paraşüt (\bar{x} =30.97) ile uğraşan katılımcılar arasında sosyal alt boyut açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Rekreasyon alt boyutu değerlendirildiğinde doğa yürüyüşü ve kampçılığıyla uğraşanların (\bar{x} =24.76) dağcılık (herhangi bir içeriği) (\bar{x} =29.79) , rüzgar sörfü (\bar{x} =30.42), yamaç paraşütü (\bar{x} =29.94), yelken kanat (\bar{x} = 30.40), serbest paraşüt (\bar{x} =32.74), rafting-kano (\bar{x} = 30.23) ile uğraşan katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar bulunurken; aletli ve/veya derin dalış (\bar{x} =24.50) ile uğraşan katılımcıların dağcılık (\bar{x} = 29.79), yamaç paraşütü (\bar{x} =29.94), yelken kanat (\bar{x} =30.40), serbest paraşüt (\bar{x} =32.74), kayak (herhangi bir içeriği) (\bar{x} =27.22) ile uğraşan katılımcılarla aralarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sağlık/güvenlik alt boyutu değerlendirildiğinde doğa yürüyüşü ve kampçılığı (\bar{x} =13.73) ile uğraşanların hem yelken kanat (\bar{x} =18.08) hem de rafting-kano (\bar{x} =16.71) ile uğraşan katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Ölçeğe ilişkin toplam puanlar açısından gruplar arasındaki farklılıklar değerlendirildiğinde doğa yürüyüşü ve kampçılığıyla (\bar{x} =80.61) uğraşan katılımcılar ile dağcılık (\bar{x} =92.19), rüzgar sörfü (\bar{x} =96.21), yamaç paraşütü (\bar{x} =92.66), yelken kanat (\bar{x} =95.91), serbest paraşüt (\bar{x} =98.92), rafting-kano (\bar{x} =91.96) ile uğraşan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo 8. Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Risk Alma Davranış Puanlarının Etkinlik Deneyim Durumu Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (ANOVA ve Farklılıklara İlişkin Posthoc Analiz Sonuçları)

	DENEYİM DURUMU	N	Ortalama \bar{x}	SS (σ)	F	P	Gruplar Arası Farklar
Etik	5 ve/veya daha az yıl ^a	270	5.83	3.02	.80	.49	-----
	6 ve 15 yıl arası ^b	286	5.95	3.22			
	16 ve 25 yıl arası ^c	51	6.55	3.26			
	26 ve/veya daha fazla yıl ^d	45	5.76	3.17			
Sağlık/Güvenlik	5 ve/veya daha az yıl ^a	270	16.20	6.55	2.65	.04*	a-d b-d
	6 ve 15 yıl arası ^b	286	15.97	6.58			
	16 ve 25 yıl arası ^c	51	14.49	6.49			
	26 ve/veya daha fazla yıl ^d	45	13.73	4.84			
Finans	5 ve/veya daha az yıl ^a	270	11.33	5.19	.59	.62	-----
	6 ve 15 yıl arası ^b	286	11.78	5.95			
	16 ve 25 yıl arası ^c	51	12.00	6.38			
	26 ve/veya daha fazla yıl ^d	45	10.91	5.43			
Sosyal	5 ve/veya daha az yıl ^a	270	27.63	6.44	.83	.47	-----
	6 ve 15 yıl arası ^b	286	28.47	6.27			
	16 ve 25 yıl arası ^c	51	27.80	7.92			
	26 ve/veya daha fazla yıl ^d	45	28.38	6.02			
Rekreasyon	5 ve/veya daha az yıl ^a	270	28.74	8.51	1.06	.36	-----
	6 ve 15 yıl arası ^b	286	28.91	8.95			
	16 ve 25 yıl arası ^c	51	26.61	9.70			
	26 ve/veya daha fazla yıl ^d	45	29.22	8.84			
DOSPERT Toplam	5 ve/veya daha az yıl ^a	270	89.74	21.01	.60	.60	-----
	6 ve 15 yıl arası ^b	286	91.08	21.96			
	16 ve 25 yıl arası ^c	51	87.45	25.45			
	26 ve/veya daha fazla yıl ^d	45	88.00	19.61			

Tablo 8’de görülebileceği gibi araştırmada yer alan macera rekreasyonu katılımcılarının etkinlik deneyim durumu değişkenine göre risk alma düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir farklılaşma olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda DOSPERT ölçeğine ait “sağlık/güvenlik” alt boyutu ile etkinlik deneyim durumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($F = (S/G); 2.65, p < .05$). Etkinlik deneyim durumlarına yönelik farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla posthoc analizlerinden varyansların homojen olmadığı durumlarda seçilebilecek “Games-Howell/eşit olmayan varyans ve eşit olmayan örneklem” test sonuçlarına bakılmıştır. Buna göre DOSPERT alt boyutları arasında yer alan “sağlık/güvenlik” açısından 5 ve/veya daha az yıl ($\bar{x}=16.20$) deneyime sahip olan doğa ve macera rekreasyonu katılımcıları ile 26 ve daha fazla yıl ($\bar{x}=13.73$) deneyime sahip katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Benzer şekilde 6 ve 15 yıl arası ($\bar{x}=15.97$) deneyime sahip katılımcılar ile 26 ve daha fazla yıl ($\bar{x}=13.73$) deneyime sahip katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo 9. Katılımcıların Risk Alma Davranış Puanlarının Etkinliğin Gerçekleştirilme Sıklığı Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (ANOVA Sonuçları)

	ETKİNLİK SIKLIĞI	N	\bar{x}	SS(σ)	F	P	Gruplar Arası Farklar
Etik	Yılda 100 gün ve üzeri (aşırı sık) ^a	112	6.24	3.514	1.44	0.20	-----
	Yılda 80-99 gün arası (çok sık) ^b	54	6.31	3.330			
	Yılda 60-79 gün arası (sık sık) ^c	76	5.57	2.806			
	Yılda 40-59 gün arası (sık) ^d	140	5.89	3.098			
	Yılda 20-39 gün arası (bazen) ^e	116	6.30	3.429			
	Yılda 19 gün ve aşağısı(nadiren) ^f	154	5.52	2.706			
Sağlık /Güvenlik	Yılda 100 gün ve üzeri (aşırı sık) ^a	112	16.48	6.644	1.00	0.41	-----
	Yılda 80-99 gün arası (çok sık) ^b	54	16.74	7.072			
	Yılda 60-79 gün arası (sık sık) ^c	76	15.32	7.092			
	Yılda 40-59 gün arası (sık) ^d	140	15.47	6.292			
	Yılda 20-39 gün arası (bazen) ^e	116	15.03	6.181			
	Yılda 19 gün ve aşağısı(nadiren) ^f	154	16.07	6.229			
Finans	Yılda 100 gün ve üzeri (aşırı sık) ^a	112	11.62	5.881	1.48	0.19	-----
	Yılda 80-99 gün arası (çok sık) ^b	54	10.89	5.755			

	Yılda 60-79 gün arası (sık sık) ^c	76	10.30	4.880			
	Yılda 40-59 gün arası (sık) ^d	140	11.79	5.369			
	Yılda 20-39 gün arası (bazen) ^e	116	12.41	5.794			
	Yılda 19 gün ve aşağısı(nadiren) ^f	154	11.50	5.888			
Sosyal	Yılda 100 gün ve üzeri (aşırı sık) ^a	112	28.49	6.990	0.53	0.74	-----
	Yılda 80-99 gün arası (çok sık) ^b	54	28.31	7.148			
	Yılda 60-79 gün arası (sık sık) ^c	76	27.24	6.186			
	Yılda 40-59 gün arası (sık) ^d	140	28.44	6.372			
	Yılda 20-39 gün arası (bazen) ^e	116	28.06	6.691			
	Yılda 19 gün ve aşağısı(nadiren) ^f	154	27.73	5.913			
Rekreasyon	Yılda 100 gün ve üzeri (aşırı sık) ^a	112	29.79	9,057	1,94	0.08	-----
	Yılda 80-99 gün arası (çok sık) ^b	54	30,89	8,229			
	Yılda 60-79 gün arası (sık sık) ^c	76	27,71	9,632			
	Yılda 40-59 gün arası (sık) ^d	140	29,25	8,952			
	Yılda 20-39 gün arası (bazen) ^e	116	27,91	8,994			
	Yılda 19 gün ve aşağısı(nadiren) ^f	154	27,64	8,043			
DOSPERT Toplam	Yılda 100 gün ve üzeri (aşırı sık) ^a	112	92.63	23.429	1.24	0.28	-----
	Yılda 80-99 gün arası (çok sık) ^b	54	93.15	22.972			
	Yılda 60-79 gün arası (sık sık) ^c	76	86.13	22.012			
	Yılda 40-59 gün arası (sık) ^d	140	90.84	22.275			
	Yılda 20-39 gün arası (bazen) ^e	116	89.72	21.997			
	Yılda 19 gün ve aşağısı(nadiren) ^f	154	88.46	18.735			

Tablo 9’da görülebileceği gibi araştırmada yer alan macera rekreasyonu katılımcılarının etkinliğin gerçekleştirilme sıklığı değişkenine göre risk alma davranışı arasında istatistiksel olarak bir farklılaşma olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda etkinliğe katılım sıklığı değişkenine göre DOSPERT toplam puanları ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmemiştir.(F=1.44 (E); 1.00 (S/G); 1.48 (F); 0.53 (S); 1.94 (R); 1.24 (DT), P>.05).

Tablo 10. Katılımcıların Risk Alma Davranış Puanlarının Etkinliğin Gerçekleştirilme Süresi Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (ANOVA Sonuçları)

ETKİNLİK SÜRESİ		N	Ortalama \bar{x}	SS(σ)	F	P	Gruplar Arası Farklar
Etik	Günübirlik ^a	240	5.76	3.38	1.74	0.15	-----
	Günaşırı (birkaç gün) ^b	242	6.19	3.10			
	Haftalık ^c	101	5.49	2.72			
	Ekspedisyon (haftadan daha uzun) ^d	69	6.29	2.87			
Sağlık/ Güvenlik	Günübirlik ^a	240	15.42	6.50	1.99	0.11	-----
	Günaşırı (birkaç gün) ^b	242	15.97	6.22			
	Haftalık ^c	101	15.20	6.41			
	Ekspedisyon (haftadan daha uzun) ^d	69	17.38	7.22			
Finans	Günübirlik ^a	240	11.15	5.23	0.98	0.40	-----
	Günaşırı (birkaç gün) ^b	242	11.98	6.37			
	Haftalık ^c	101	11.31	4.96			
	Ekspedisyon (haftadan daha uzun) ^d	69	11.83	5.27			
Sosyal	Günübirlik ^a	240	27.92	6.39	0.07	0.97	-----
	Günaşırı (birkaç gün) ^b	242	28.15	6.60			
	Haftalık ^c	101	28.22	6.62			
	Ekspedisyon (haftadan daha uzun) ^d	69	28.01	6.15			
Rekreasyon	Günübirlik ^a	240	27.62	9.19	1.97	0.11	-----
	Günaşırı (birkaç gün) ^b	242	29.48	8.27			
	Haftalık ^c	101	29.26	9.28			
	Ekspedisyon (haftadan daha uzun) ^d	69	28.72	8.52			
DOSPERT Toplam	Günübirlik ^a	240	87.87	5.23	0.60	0.60	-----
	Günaşırı (birkaç gün) ^b	242	91.77	6.37			
	Haftalık ^c	101	89.47	4.96			
	Ekspedisyon (haftadan daha uzun) ^d	69	92.23	5.27			

Tablo 10’da görülebileceği gibi araştırmada yer alan macera rekreasyonu katılımcılarının etkinliğin gerçekleştirilme süresi değişkenine göre risk alma davranışı arasında istatistiksel olarak bir farklılaşma

olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda etkinliğin gerçekleştirilme süresi değişkenine göre DOSPERT ölçeği toplam puanları ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmemiştir ($F= 1.74$ (E); 1.99 (S/G); 0.98 (F); 0.07 (S); 1.97 (R); 0.60 (DT). $P>.05$).

Tablo 11. Katılımcıların Risk Alma Davranış Puanlarının Etkinliğin Gerçekleştirilmesinde Bağlı Olunan Kurum/Kuruluş Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması (ANOVA ve Posthoc Analiz Sonuçları)

Kurum/Kuruluş		N	Ortalama \bar{x}	SS(σ)	F	P	Gruplar Arası Farklar
Etik	Bireysel ^a	242	6.10	3.24	1.32	0.26	-----
	Kulüp/Dernek ^b	299	5.79	3.07			
	Üniversite topluluğu ^c	75	6.35	3.32			
	Üniversite seçmeli/zorunlu ders ^d	16	4.75	2.56			
	İlgili spor federasyonu sporcusu ^e	20	5.50	2.30			
Sağlık /Güvenlik	Bireysel ^a	299	16.62	6.77	2.32	0.05	-----
	Kulüp/Dernek ^b	75	15.25	6.44			
	Üniversite topluluğu ^c	16	15.92	5.50			
	Üniversite seçmeli/zorunlu ders ^d	20	16.19	6.32			
	İlgili spor federasyonu sporcusu ^e	242	13.25	6.07			
Finans	Bireysel ^a	75	11.48	5.72	1.01	0.40	-----
	Kulüp/Dernek ^b	16	11.60	5.52			
	Üniversite topluluğu ^c	20	12.33	6.25			
	Üniversite seçmeli/zorunlu ders ^d	242	9.94	5.33			
	İlgili spor federasyonu sporcusu ^e	299	10.15	4.17			
Sosyal	Bireysel ^a	16	29.22	6.60	3.65	0.00**	a-b
	Kulüp/Dernek ^b	20	27.27	6.43			
	Üniversite topluluğu ^c	242	27.49	5.64			
	Üniversite seçmeli/zorunlu ders ^d	299	29.50	7.64			
	İlgili spor federasyonu sporcusu ^e	75	26.85	5.55			
Rekreasyon	Bireysel ^a	20	29.43	8.54	1.52	0.19	-----
	Kulüp/Dernek ^b	242	27.90	9.17			
	Üniversite topluluğu ^c	299	29.65	7.96			
	Üniversite seçmeli/zorunlu ders ^d	75	29.75	8.27			
	İlgili spor federasyonu sporcusu ^e	16	26.85	9.82			
DOSPERT Toplam	Bireysel ^a	242	92.85	21.56	2.53	0.03*	a-b a-e
	Kulüp/Dernek ^b	299	87.80	22.23			
	Üniversite topluluğu ^c	75	91.75	19.69			
	Üniversite seçmeli/zorunlu ders ^d	16	90.13	18.91			
	İlgili spor federasyonu sporcusu ^e	20	82.60	20.90			

Tablo 11’de görülebileceği gibi araştırmada yer alan macera rekreasyonu katılımcılarının etkinliğin gerçekleştirilmesinde bağlı olunan kurum/kuruluşa göre risk alma davranış düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir farklılaşma olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda “DOSPERT” ölçeğine ait toplam puan ve “sosyal” alt boyut arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($F=(DT)$; 2.53 (S); 3.65 , $p<.05$). Bağlı olunan kurum/kuruluşa yönelik farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla posthoc analizlerinden varyansların homojen olduğu durumlarda seçilebilecek “Scheffe/karşılaştırılacak grup sayısının çok olduğu durumda, gruplardaki gözlem sayısını dikkate almaz” test sonuçlarına bakılmıştır. Buna göre DOSPERT toplam puan açısından bireysel katılımcılar ($\bar{x}=92.85$) ile kulüp/dernek ($\bar{x}=87.80$) ve ilgili spor federasyonu sporcuları (82.60) arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. “Sosyal” alt boyutunda ilişkin bireysel katılımcılar ($\bar{x}=29.22$) ile kulüp/dernek ($\bar{x}=27.27$) aracılığıyla macera rekreasyonu etkinliklerine katılım gösteren katılımcılar açısından farklılaştığı görülmektedir.

TARTIŞMA

Macera rekreasyonu katılımcılarının risk alma davranış düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelendiği araştırmada gerçekleştirilen analiz sonuçları değerlendirildiğinde; risk alma davranış düzeyleri ile cinsiyet arasındaki farklılaşmaya ilişkin; erkeklerin kadınlara göre etik, sağlık/güvenlik, rekreasyon ve genel olarak risk alma eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Elde edilen

sonuçlar literatürde risk alma davranışı ile ilgili çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Arnet, 1992; Arnett ve Balle-Jense, 1993; Greene, Krcmar, Walters, Rubin, Hale, 2000; Yılmaz, 2000). Risk alma davranış düzeyleri ile yaş grupları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaması yaşa göre risk alma davranış düzeylerinin değişmediği söylenebilir. Schrader ve Wann (1999) yaş ortalaması 21.8 olan 87 erkek ve 82 kadın ile yaptıkları çalışmada özellikle genç ve erkek katılımcıların yüksek risk içerikli etkinliklere katıldıkları bildirilmiştir. Genel itibarıyla genç katılımcıların daha fazla risk alma eğilimi gösterdiği çalışmalardan farklılaşan araştırma sonucumuzun Melo ve Gomes (2017) tarafından ifade edildiği biçimde, günümüzdeki katılımcı profilinin demografik bir değişim göstererek (Brymer ve Schweitzer 2017a), her yaş ve cinsiyetten, geniş ilgi ve deneyim yelpazesine sahip olan nüfusu kendine çeken karlı bir pazar halini alması durumuyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Risk alma davranış düzeyleri ile eğitim durumları arasındaki farklılaşma değerlendirildiğinde; lisans düzeyindeki katılımcıların lisansüstü düzeydeki katılımcılara göre “sağlık/güvenlik” açısından daha fazla risk alma davranışı gösterdikleri görülürken; lisansüstü katılımcıların daha temkinli davranarak ve risk alma davranışından kaçındıkları söylenebilir. Risk alma davranış düzeyleri ile etkinlik tercihleri bakımından farklılıklar değerlendirildiğinde; doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile ilgilenen katılımcılar dağcılık, sportif tırmanış, rüzgar sörfü, yamaç paraşütü, yelken kanat, serbest paraşüt, rafting-kano, aletli ve derin dalış, dağ bisikleti ile ilgilenen katılımcılara göre daha az “etik” açısından risk aldıkları görülmektedir. Ayrıca kayak (herhangi bir içeriği) ile ilgilenen katılımcılar ile dağcılık, dağ bisikleti, yelken kanat, rüzgar sörfü ile ilgilenen katılımcılara göre genel risk alma davranış eğilimlerinin düşük olduğu söylenebilir. “sağlık/güvenlik” açısından doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile ilgilenen katılımcılar yelken kanat ve rafting-kano ile ilgilenen katılımcılara göre daha az risk alma davranışı göstermektedir. Bu durum değerlendirildiğinde en fazla sağlık/güvenlik açısından risk alma davranışı gösteren grup yelken kanat katılımcıları ve ardından rüzgar sörfü katılımcıları gelmektedir. “sosyal” açıdan risk alma davranış düzeyleri değerlendirildiğinde en fazla sosyal risk alan grup serbest paraşüt ile ilgilenen katılımcılar olurken; en az sosyal risk alan doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile ilgilenenler gelmektedir. “Rekreasyonel” risk açısından doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile ilgilenen katılımcıların dağcılık, rüzgar sörfü, yamaç paraşütü, yelken kanat, serbest paraşüt, rafting-kano, dağ bisikleti ile ilgilenen katılımcılara göre daha az rekreasyonel risk alma davranış eğilimi göstermektedir. Ayrıca aletli ve derin dalış ile ilgilenen katılımcılar dağcılık, yamaç paraşütü, yelken kanat, serbest paraşüt, rafting-kano ile ilgilenen katılımcılara göre daha az rekreasyonel risk alma davranışı gösterirler. Bu durum değerlendirildiğinde rekreasyonel olarak en az risk alma davranışı gösteren gruplar sırası ile aletli ve derin dalış, doğa yürüyüşü ve kampçılığı, kite sörf, kayak (herhangi bir içeriği), dağcılık, yamaç paraşütü, spor tırmanış, rafting-kano, dağ bisikleti, yelken kanat, rüzgar sörfü ve serbest paraşüt olarak değişmektedir. Sıralamaya bakıldığında en fazla rekreasyonel risk alma davranışı gösteren grubun “serbest paraşüt” ve sonra “rüzgar sörfü, yelken kanat” olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcıların DOSPRT ölçeğine ilişkin toplam risk alma davranış eğilimleri incelendiğinde en fazla risk alma davranış eğiliminde olan grubun serbest paraşüt katılımcıları olduğu ve bu sırayı rüzgar sörfü ve yelken kanat katılımcılarının izlediği görülmektedir. En az risk alma davranış eğilimi ise doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile ilgilenen katılımcılar gösterirken bu sırayı kite sörf, kayak (herhangi bir içeriği) ve aletli ve derin dalış ile ilgilenen katılımcılar izlemektedir. Literatürde Pedersen (1977) yılında psikoloji bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmada yüksek risk algısına göre sırası ile paraşütle atlama (sky diving), uçurumdan atlama (cliff jumping), yelken kanat (hang gliding), motosiklet yarışı en riskli sporlar olarak görülürken en düşük riskin sualtı dalışında olduğunu bildirilmiştir. Demirhan (2003) yaptığı çalışmada en riskli sporların sırası ile yüksek dağ tırmanışı, kaya tırmanışı, tur kayağı, snowboard, kuzey kayağı ve alp kayağı olduğunu bildirmiştir. Risk alma davranış düzeyleri ile etkinliğe ilişkin deneyim süreleri bakımından farklılıklar değerlendirildiğinde; 26 ve/veya daha fazla deneyime sahip katılımcılar 5 ve/veya daha az yıl ve 6 ve 15 yıl arası deneyime sahip katılımcılara göre “sağlık/güvenlik” açısından daha az risk alma davranışı gösterdikleri bulunurken; en fazla risk alanlar 5 ve/veya daha az yıl deneyime sahip katılımcılar olarak belirlenmiştir. Bu durumda etkinliğe ilişkin deneyim arttıkça sağlık/güvenlik açısından alınan risk alma davranışı da azalmaktadır. Bu durum deneyimli doğa ve macera sporları tutkunlarının etkinliklerdeki ölüm ve sakatlanma dahil tüm risklerin farkında olduğu ve üstesinden gelinemeyecek düzeyde risk almak yerine, riskleri en aza indirmek amacıyla yoğun eğitim veya pratik yaparak deneyimlerini arttırmakta olduğu biçimindeki Mei-Dan ve Carmont (2013) açıklamasıyla örtüşmektedir. İzleyicilerin ise katılımcıların sahip olduğu bilgi ve deneyimden yoksun olarak yapılan eylemi çok yüksek olarak algılamaları ve deneyimsiz katılımcıların daha yüksek düzeyde kazaya maruz kalmaları bu sonucu yaratan temel etken olarak değerlendirilebilir.

Araştırma sonuçlarımız ışığında risk alma davranış düzeyi etkinliğin gerçekleştirilme sıklığı ve süresinden bağımsızdır. Risk alma davranış düzeyi ile etkinliğin gerçekleştirilmesinde bağlı olunan kurum ve kuruluşa göre etkinliğe bireysel katılım gösteren katılımcılar etkinliğe kulüp ve dernek aracılığı ile katılım gösterenlere göre daha fazla sosyal risk almaktadırlar. Herşeyden önce macera bireysel tercihtir (Priest ve Gass, 2017). Hiç kimsenin risk alma yönünde zorlanamayacağını savunan yazarlar bunu bireyin ruh halini yansıtan bir deneyim olarak açıklamaktadırlar. Bireysel katılımcılar etkinliği tamamen oto kontrollerinin altında tutmaktadır. Başkalarının sorumluluğu ve onlar adına yönetilmesi gereken bir risk üstlenmedikleri için daha yüksek risk almayı tercih etmeleri yaygın görülen bir durumdur (Dinç, 2018). Etkinlikte grup sorumluluğunu almayı gerektiren durumlardan bağımsız oldukları için riski kendi beceri ve deneyimleriyle karşılayabileceklerini düşünmektedirler. Gerçekten de doğa ve macera rekreasyonu etkinlikleri her bir katılımcıya farklı hedeflerini gerçekleştirebilecekleri deneyim fırsatı sağlamakta ve doğal alanlarla ilgili özel bilgi, beceri ve yetenekler geliştirmektedir. Grup halinde etkinliklere katılanlar ve liderlik yapanlar sosyal etkileşim ve karşılıklı bağımlılık hissettiren fırsatlar, geliştirmektedir (D'Amato & Krasny, 2011; Ewert & Sibthorp, 2014). Bu durum bireysel meydan okuma (mücadele) düzeyini geri plana alarak grupla daha güvenli hareket etmeyi zorunlu kılıyor gibi görünmektedir. Dolayısıyla bireysel katılımcılar sosyal risk alma davranış eğiliminde olmaktan kaçınarak yüksek heyecan arayışı, risk ve mücadele duygusuna yöneliyor olabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak; cinsiyet, eğitim durumu, etkinlik tercihi, etkinlik deneyimi, etkinliğin gerçekleştirilmesinde bağlı olunan kurum ve kuruluş demografik değişkenlerine göre macera rekreasyonu katılımcılarının risk alma davranış düzeyleri açısından farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıklar; erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre DOSPERT ölçeğinin etik, sağlık/güvenlik, rekreasyonel alt boyutlarına ilişkin risklere daha açık oldukları, daha fazla risk alma eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Lisans düzeyindeki katılımcıların lisansüstü düzeydeki katılımcılara göre daha fazla sağlık/güvenlik yönünde risk alma eğiliminde oldukları tespit edilirken lisansüstü katılımcılar bu risk grubuyla ilgili daha temkinli davrandıkları sonucuna varılmıştır. Sağlık/güvenlik risk grubunda en fazla risk alanların yelken kanat sporuyla ilgilenen katılımcıların olduğu görülürken bu sırayı rüzgar sörfüyle ilgilenen katılımcılar izlemektedir. Sosyal risk boyutunda en fazla riski serbest paraşütle ilgilenen katılımcılar alırken; en az riski doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile ilgilenen katılımcılar almaktadır. Rekreasyonel risk grubunda en fazla risk alma eğilimi gösterenler yüksek risk alma seviyesine göre serbest paraşüt, rüzgar sörfü ve yelken kanat katılımcıları oluştururken; en az risk alanlar aletli ve/veya derin dalış, doğa yürüyüşü ve kampçılığı ile kite sörf ile ilgilenen katılımcılar oluşturmaktadır. Sağlık/güvenlik açısından en fazla risk alanların en az (5 ve/veya daha az) deneyime sahip olan katılımcıların oluşturduğu belirlenmiştir. Bireysel olarak etkinliklere katılım gösterenlerin ise en fazla sosyal risk alma eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Araştırmada ele alınan cinsiyet, eğitim durumu, etkinlik tercihi, etkinlik deneyimi, etkinliğin gerçekleştirilmesinde bağlı olunan kurum ve kuruluş gibi demografik değişkenler ile gerçekleştirilen analizler sonuçları ile literatürde yer alan çalışmaların bazılarında farklılık olsa da genel olarak sonuçların tutarlı olduğu söylenebilir. Bu noktada ileride yapılacak çalışmalara yönelik olarak şu önerilerde bulunulabilir.

- Farklı risk düzeyindeki macera rekreasyonu etkinlikleri (kolay macera-zor macera vb.) ele alınarak demografik değişkenlere ilişkin çalışmaların çoğaltılması,
- Kişilik profilleri ve risk alma düzeyleri ilişkilerinin incelenmesi,
- Risk alma düzeyi ardında yatan sosyal faktörlerin ortaya konması,
- Liderlik özelliklerinin ve grup liderliklerinin risk alma davranış tercihlerinin incelenmesi,
- Güncel macera literatüründe ele alındığı biçimde macera katılımı sonucunda ortaya çıkan bireysel iyi olma hali düzeyi üzerinde risk alma davranışının yordayıcı etkisi,
- Macera spor katılımında karşılaşılan durumlara özel davranış örüntülerinin ortaya konduğu risk alma ölçeği geliştirme araştırmaları gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

Ardahan, F. (2012). Duygusal Zekâ ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Doğa Sporları Yapanlar Örneğinde İncelenmesi Pamukkale Journal of Sport Sciences Vol.3, No.3, Pg:20-33.

- Arnett, J. (1992). Socialization and adolescent reckless behavior: A reply to Jessor. *Developmental Review*. 12: 391-409.
- Arnett, J., Balle-Jense, L. (1993). Cultural bases of risk behavior: Danish adolescents. *Child Development*. 64: 1842-1855.
- Brymer, E., & Oades, L. (2009). Extreme Sports: A Positive Transformation in Courage and Humility. *Journal of Humanistic Psychology* 49(1), 114-126.
- Brymer, E., & Schweitzer, R. (2017a). *Phenomenology and the Extreme Sport Experience*. London: Routledge.
- Brymer, E. & Schweitzer, R. D (2017b). “Evoking the Ineffable: The Phenomenology of Extreme Sports” *Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice* 4 (1): 63–74.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. (ss.181). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Blais, AR, Weber, EU. (2002). Testing invariance in risk taking: a comparison between anglophone and francophone groups, *Scientific Series*, 25, 1-28.
- Blais, A. R. & Weber. E. U. (2006). A Domain-specific Risk-taking (DOSPERT) Scale for Adult Populations. *Judgment and Decision Making*, (1) 33-47.
- Castanier, C., Scanff, C., & Woodman, T. (2010). Who Takes Risks in High-Risk Sports? A Typological Personality Approach. *Research Quarterly for Exercise and Sport Physical Education, Recreation and Dance* Vol. 81, No. 4., 478–484.
- Demirhan, G. (2003). Dağ Sporlarına İlişkin Riskin algılanması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD)*, VIII (2003). (3): 3-10
- Demirhan, G. (2005). Mountaineers Risk Perception in Outdoor-Adventure Sports A Study of Sex and Sports Experience, *J. Of Perceptual and Motor Skills*.
- Demirhan G., Aşçı H.F., Kangalil, M., Saraçbaşı M.O. (2014). Extrem sporları risk algısı ve çekicilik ölçeği. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 25(1), 11–22.
- Dickson, T., Dolnicor, S. (2004). No Risk, No Fun: The Role of Perceived Risk in Adventure Tourism. *University Of Wollongong. Research Online. Web*: 1-11.
- Dinç, S. C., Koca, C., Demirhan, G., & Aşçı, H. (2004). An Investigation of Risk Participation and Risk Views of Male and Female University Students Before and After Participating the Outdoor Activities Experience. *The 10th Ichper. SD Europe Congress*.
- Dinç, S.C. (2018). *Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Spor Yayınevi ve Kitapevi Ankara.
- Dinç, S. C., Saçlı Uzunöz, F. ve Güneş, B. (2018). Risk Alma ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Doğa Macera Eğitimine Bağlı Değişimlerin İncelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 166-182.
- Dinç, S.C. ve Yavaş Tez, Ö. (2019-a). Investigation of the Relationship Between the Dominant Brain Areas, Risk-Taking and Alexithymia of Outdoor Adventure Recreation Participants. *Journal of Education and Learning*, 8(3) doi.org/10.5539/jel.v8n3p44.
- Dinç, S.C. ve Yavaş Tez, Ö. (2019-b). Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu'nun (DOSPERT-30) Türkçe Uyarlaması, *Spor Bilimleri Dergisi* 30 (3), 107-120 DOI: doi.org/10.17644/sbd.471304
- D'Amato, L.G. & Krasny M. E. (2011). Outdoor Adventure Education: Applying Transformative Learning Theory to Understanding Instrumental Learning and Personal Growth in Environmental Education. *The Journal of Environmental Education*, pp. 237-254.
- Ewert, A.W. & Hollenhorst, S. (1995). Adventure Recreation and Its Implication for Wilderness. *International Journal of Wilderness*. 3(2):1-21
- Ewert, A.W. & Sibthorp, J. (2014) *Outdoor Adventure Education: Foundation, Theory, and Research; Human Kinetics, Champaign IL*.
- Greene, K., Krcma, M., Walters, L.H., Rubin, D.L., Hale, L. (2000). Targeting adolescent risk-taking behaviors: the contributions of egocentrism and sensation-seeking. *Journal of Adolescence*. (23): 439-461.
- Guszkowska, M., Boldak, A. (2010). Sensation Seeking in Males Involved in Recreation. *High Risk Sports. Biology Sport*. 27(3): 157- 162.
- Gomes, R., N. Gustavo, R. Melo, and V. Pedragosa. (2017). *Private Sport Sector in Europe – A Cross-National Perspective*, edited by A. Laine, and H. Vehmas, 269–285. Cham: Springer.

- Howard, R.A. (2009). A Case Study of The Ottawa Valley Whitewater Rafting Industry: Standards and Risk Mangement. Brock University. Submitted In Partial Fulfillment of The Requirements Forth He Degree of Master of Arts in Appired Health Sciences.pp: 10-20.
- Houge Mackenzie, S., & Hodge, K. (2019). Adventure recreation and subjective well-being: a conceptual framework., *Leisure Studies*, , 1-15. DOI:10.1080/02614367.2019.1577478.
- Llewellyn, D., & Sanchez, X. (2008). Individual differences and risk taking in rock climbing. *Psychology of Sport and Exercise*, 9, , 413–426.
- Mazıcioğlu, M. M., Baştürk, M. & Çetinkaya, M. (2000). Dağcılarda Kişilik Yapısının Araştırılması: Kısa Semptom Envanteri, *Klinik Psikiyatri* 3: 61-66.
- Melo, R. & R. Gomes. (2017). “Nature Sports Participation: Understanding Demand, Practice Profile, Motivations and Constraints.” *European Journal of Tourism Research* 16: 108–135.
- Mei-Dan, O. & Carmont, M. R. (2013) *Adventure and Extreme Sports Injuries: Epidemiology, Treatment, Rehabilitation and Prevention*. Springer-Verlag: London.
- Melo, R., Van Rheenen, D. & Gammon S. J. (2020) Part II: Nature Sports: Current Trends and The Path Ahead, *Annals of Leisure Research*, 23:2, 133-142, DOI:10.1080/11745398.2019.1672310
- Mishra, S. & Lalumiére, M.L. (2010). You Can’t Always Get What You Want: The Motivational Effect of Need on Risk-Sensitive-Decision-Making, *Journal of Experiment Al Social Psychology*. (46): 605-611.
- Monasterio E. (2012). Mental Characteristics of Extreme Sports Athletes. In: Mei-Dan O, Carmont MR, (eds). *Adventure and extreme sports injuries: London: Springer*.
- Muszkietta R. & Gembiak M. (2004) Uwarunkowania i motywy uprawiania sportów ekstremalnych. In: Z. Dziubiński (ed.) *Edukacja poprzez sport*. Salezjańska Organizacji Sportowa RP, Warszawa. pp: 478.
- Pedersen, M. D. (1997). Perceptions of High-Risk Sport. *Perceptual and Motor Skills*. (85): 756-758.
- Priest, S. & Gass, M. (2017) *Effective Leadership in Adventure Programming*, 3E. USA: Human Kinetics
- Rajola, E., & O’Keefe, M. (1999). Philosophy in practice: A history of adventure programming. In J. C. Miles & S. Priest (Eds.), *Adventure Programming* (pp. 45-53). State College, PA: Venture.
- Seligman, M., & Csikszentmihalyi, M. (2014). *Positive psychology: An introduction* . New York: Springer Netherlands (pp. 279-298).
- Schrader, M.P. & Wann, D.L. (1999). High-risk Recreation: The Relationship Between Participant Characteristics and Degree of Involvement. *Journal of Sport Behavior*. 22 (3): 426-441.
- Özen, G., Ölçücü, B., Özen, Ş. & Demirel, N. (2014) Spor Eğitiminde dağ tırmanışı antrenmanı ve zirve tırmanışının öz-yeterlilik düzeyine etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Ekim*, 2014: (131-136)
- Virden , R. (2006). *Outdoor and Adventure Recreation*. H. Kinetics içinde, *Introduction To Recreation and Leisure* (s. 307-333). Champaign: Human Kinetics.
- Weber, EU, Blais, AR, Betz, N. (2002). A Domain Specific Risk Attitude Scale: measuring risk perceptions and risk behaviors. *Journal of Behaviroal Decision Making*, 15, 263-290.
- Wheaton, B. (2013). *The Cultural Politics of Lifestyle Sports*. London: Routledge.
- Wheaton, B. (2016). “Lifestyle Sport.” In *Sport and Society: A Student Introduction*, edited by B. Houlihan, and D. Malcolm, 3rd ed., 109–133. London: Sage.
- Weber, E.U., Blais, A.R., Betz, N. (2002). A Domain Specific Risk Attitude Scale: Measuring Risk Perceptions and Risk Behaviors. *Journal of Behaviroal Decision Making*. (15): 263-290.
- Yılmaz, T. (2000). *Ergenlerde Risk Alma Davranışlarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zuckerman, M. (1990). The psychophysiology of sensation seeking. *Journal of Personality*; 58, 313–345.

CITATION OF THIS ARTICLE

Dinç, C.S. & Yavaş Tez, Ö. (2021). Macera Rekreasyonu Katılımcılarının Risk Alma Davranışlarında Farklılık Yaratan Değişkenlerin İncelenmesi. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 7(4), 203-219. DOI: 10.18826/useabd.1002314.